

„Človek bude ako lev v kletke.“ Viedenský lekár Martin Jančuška o viere, konverzii, eutanázii aj o covide (Prvá časť)

Lucia Laudoni

13. októbra 2023 ✚ Spoločnosť ✚ Rozhovory

Medicus curat, Deus sanat. Lekár lieči, Boh uzdravuje. Pravdivosť tejto gnómy mnohí z nás pocítili na vlastnej koži. Náš popredný internista a kardiológ Martin Jančuška o tom vie svoje.

Rakúsky Slovák MUDr. Martin Jančuška

Zdroj: súkromný archív M. Jančušku

Rakúsky Slovák MUDr. Martin Jančuška (1942, Lubietová) vyrastal v Bratislave. Spočiatku ho fascinovala biológia, no jeho osudom sa stala medicína. Po získaní lekárskeho diplomu na Univerzite Komenského v Bratislave pracoval ako sekundárny lekár interného oddelenia v Národnom endokrinologickom a diabetologickom ústave v Lubochni, Vojenskej nemocnici v Ružomberku či v Starej Lubovni. V auguste 1979 emigroval aj s rodinou do Rakúska. Jeho prvé kroky v slobodnom svete neboli ľahké, päť mesiacov pracoval ako robotník v priemyselnej inžinierskej spoločnosti Körting. Vo februári 1980 nastúpil na miesto sekundárneho interného lekára vo viedenskej nemocnici St. Elisabeth Spital a o niekoľko mesiacov už viedol oddelenie intenzívnej starostlivosti v pozícii vrchného lekára. Je spoluzakladateľom Spolku priateľov MUDr. Pavla Straussa. Keď si práve neoblíkal biely plášť, chopil sa literárneho pera. Je autorom početných článkov, próz i duchovných sentencií, v ktorých sa zrkadlí takmer augustínovská duša katolíckeho konvertitu.

Keď sa Šavol s fonendoskopom stane Pavlom: ako sa z luterána poznačeného ateistickou výchovou stal praktizujúci katolík? Prinášame Vám prvú časť rozhovoru s Martinom Jančuškom z autorskej dielne Lucie Laudoni. Prečítajte si, ktorí svätci ho ovplyvnili a ako vníma eskaláciu zla v postmodernej spoločnosti.

Hovorí sa, že myseľ a duša novorodenca je *tabula rasa*. Túto platónsko-aristotelovskú koncepciu preberá aj *divinus doctor* Tomáš Akvinský a po ňom protestant John Locke. Čo napísali rodičia na čistý list Vašej duše?

Pamätám si, že na Vianoce so mnou mama chodievala do bratislavského evanjelického kostola. Otec nie. Chcel som sa mame zalíškať, či stúpnuť v jej očiach, a tak som na ceste z kostola vyhlásil: „Mama, ja viem, že Stalin je luterán.“ Mal som vtedy asi osem rokov. Skoro som za to utržil facku, tak sa na mňa oborila... „To už nikdy nehovor! Kto ti narozprával takú hlúposť?“ Mal som v sebe akúsi luteránsku pýchu, akú vidíme u luteránov dodnes.

Obraz Ježiša Krista, ako sa modlí v Getsemanskej záhrade, sa však v spálni musel zvesiť... Neviem, prečo sa moji rodičia tak náhle zmenili. Veď môj otec ešte ako mladý učiteľ hrával v kostole na organe. Zrejme tá jeho viera, i viera mojej mamy, bola len taká „plienková“, bez hlbšieho základu.

Bol som skutočne ateista. Z veriaceho – luterána, v štyridsiatom ôsmom, rodičmi prevychovaný na ateistu.

Aj ateizmus je druh viery, ale s opačným znamienkom. Démon Mefistofeles sa v rovnomennej opernej dráme Arriga Boita na faustovský námet predstavuje ako majster pseudoviery v seba a duch negácie - „*son lo spirito che nega*“. Kedy sa vo Vašom prípade začali „lámať ľady“ a z protestanta s ateistickou výchovou sa stal katolík?

Tiahlo mi na „úctyhodných“ tridsaťosem rokov, no vo svojej vrcholnej nezrelosti som začal o sebe tvrdiť, že sa chcem dožiť (presnejšie, že sa dožijem) štyridsiatky, a potom náhle zomriem, preto chcem svoj život prežiť naplno. Pod prežívaním života som si zrejme predstavoval – užiť si.

Takže, *carpe diem*...

Neviem, kedy to vo mne vyklíčilo. Obrat nastával postupne. Boli to vlastne také malé kvapôčky, ktoré začali zvlažovať moju vyprahnutú dušu.

Jednou z týchto duchovných kvapiek bola rodina Mojtovej, ktorá bývala o dve poschodia nižšie v čerstvo postavenom paneláku. Často sme sa stretávali. Nemohla mi uniknúť atmosféra lásky, porozumenia a súdržnosti, aká v rodine vládla. Chodili sme spolu na výlety, debatovali. Niektorí by si možno pomysleli – no a čo? Veď takých rodín je veľa. Ale nie. Nemýľte sa. Taká bola v mojom okolí len jedna – Mojtovej. Celá rodina chodila do kostola.

Ďalšie „kvapky“ som dostal z rodiny Stanka Surového. Bola to stará katolícka ružomerská rodina. Od neho som dostal knihu *Súostrovia Gulag* od Solženicyna (vtedy tajne požičiavanú z ruky do ruky) a knihu od Ignáca Leppa *Psychoanalýza súčasného ateizmu*. Po jej prečítaní som môjmu priateľovi, lekárovi Ivanovi Ochodničanovi, povedal: „Ivan, a čo keď Pán Boh skutočne existuje?“

Jeden z najkrajších okamihov, aký Boh môže pripraviť katolíckemu kresťanovi. Martin Jančuška v roku 1985 prijal eucharistického Krista z rúk pápeža Jána Pavla II.

Zdroj: súkromný archív M. Jančušku

Kocky už boli hodené. Akú úlohu vo Vašom duchovnom živote zohrala emigrácia?

Ani po mojej emigrácii som nemal pocit, žeby som mal v mojom živote niečo zmeniť. Až raz – bolo to v roku 1979, keď som spal u priateľov v Henndorfe pri Salzburgu – som sa z ničoho nič začal modliť pred spaním *Otče náš*. Spontánne, bez akéhokoľvek popudu. Nikdy predtým som sa ho nemodlil. Musel som si ho pamätať ešte z raného detstva.

Priateľka Beáta, čerstvo vyštudovaná lekárka, s ktorou sme mali častý kontakt, ma začala zásobovať prvou kresťanskou literatúrou. Bol som pokrstený luterán a knihy boli katolícke.

Nepamätám sa, žeby mi to robilo nejaké problémy, žeby som začal porovnávať katolícke a luteránske učenie a kriticky prehodnocovať prečítané. Jediné výhrady, na ktoré si spomínam, boli – Ty, Pane Bože a Ježiš Kristus, áno, ale nikto iný! Ani Panna Mária a všetci svätí! Neviem, prečo to tak bolo. Dodnes si to neviem vysvetliť. Možno, že zlý duch si ma chcel ešte podržať.

Kedy ste zmenili názor a pochopili ste, že *communio sanctorum* je realitou?

Ako prvý prišiel na scénu sv. František z Assisi. Nikdy predtým som o ňom nepočul. Viem len to, že on mi hneď na začiatku podal tú najpriateľskejšiu ruku – a vedie ma dodnes.

Druhá, ktorá prišla na scénu, bola sv. Terezka z Lisieux. Najprv som ju nechápal. Myslel som si, že je až príliš naivná, ale po určitom čase sa mi začali otvárať oči.

Celý tento prerodný proces trval niekoľko týždňov. Začal som cítiť, že v mojom vnútri sa niečo mení. Najhoršie bolo, že som sa o týchto veciach nemohol s nikým úprimne porozprávať. Namiesto ústretovosti som sa väčšinou stretával s nepochopením.

Často si myslím, že jediné a dokonalé pochopenie môžeme zažiť len v adorácii pred svätostánkom. Chodievali ste aj na sväté omše?

Raz som počas svätej omše v Salzburgu pocítil niečo, čo nikdy predtým. Cítil som, že prichádzam domov. Že tu som doma. O niekoľko rokov neskôr som sa dočítal, že aj Pavol Strauss, tiež lekár, chirurg a konvertita, pocítil niečo podobné v kostole počas svätej omše.

Po tvári mi tiekli slzy. Nevedel som ten prúd zastaviť. Trochu som sa hanbil, čo si o mne pomyslia okolostojaci. Bolo mi vtedy veľmi, veľmi dobre.

Asi o mesiac som v Mníchove navštívil otca Antona Hlinku. Dal mi evanjeliá, ktoré som dovtedy nikdy nečítal. Pamätám si na vetu, ktorú som mu povedal pri lúčení: „Páter Hlinka, kedy budem stopercentne vedieť, že Boh existuje?“ A on mi odpovedal: „To nebudeš vedieť ani na smrteľnej posteli.“ Trošku ma to zarazilo, ale priznám sa, že mi to nevadí. Lebo odvtedy som už veľakrát pocítil prítomnosť Ducha Svätého.

Slovenské tradície rozvíjal aj v zahraničí. So speváčkou ľudových piesní Darinkou Laščiakovou v Slovenskom rozhlase.

Zdroj: súkromný archív M. Jančušku

Duch Svätý, ktorého byzantský Východ nazýva Duchom pravdy, το Πνεύμα της αληθείας, Vás priviedol ku Kristovi - personifikovanej Pravde. Boh sa dotýka človeka v rôznych situáciách. Ste úspešný kardiológ, pocítili ste pri výkone svojho povolania dotyk Boha?

Počas veľkej vizity na jednej izbe, kde bolo vyše desať pacientov, pristúpil primár s ošetrojúcim lekárom k jednej pacientke, ktorá mu ukázala veľký otvorený vred na predkolení s otázkou – „Kedy sa mi to zahojí, pán primár?“ Primár sa na ňu pozrel a takmer lakonicky, so zvláštnym úškrnom, utrúsil – „To Vám vylieči len Pán Boh...“

Nevedel som ešte dobre po nemecky, ale tejto vete som porozumel. Pacientka sa schúlila do kľbka, sklonila hlavu a v očiach sa jej zaleskli slzy... V tom momente mi jej prišlo tak nesmierne ľúto... Potom sa udialo niečo, čo som ešte nikdy nezažil. Tá žena sa pozrela na mňa a jemne, akoby na znak vďaky, pokývala hlavou. Počul som zvláštny vnútorný hlas – „Toto je Ježiš Kristus.“

Videli ste v nej trpieť Krista?

Keď sa lekári vzdialili z izby, zobral som si jej chorobopis a prečítal som si diagnózu. Akútna myeloidná leukémia.

Uvažoval som nad tým prípadom. Pacientka vôbec nevedela, že som emigrant, že neviem po nemecky. Prečo pozrela práve na mňa? Cítila, že mám s ňou súcit? Prečo sa primár tak bezcitne vyjadril k jej otázke?

Až neskôr som precítil to, čo mi tým chcel Ježiš naznačiť. Pocítil som milosrdenstvo. A od toho času som sa začal modliť. Všade. Najviac na ceste do práce. V električke, v úradoch, v jazdových miestnostiach, pri

návštevách bytov, v hoteloch. A nikdy som o tom nikomu nehovoril.

S budúcim kardinálom Jozefom Tomkom pred Svätopeterskou bazilikou v roku 1982.

Zdroj: súkromný archív M. Jančušku

Svätý apoštol Pavol učí, aby sme sa modlili bez prestania: „*Sine intermissione orate!*“ (1Sol 5,17). Modlitba má byť neroztrhnutelnou reťazou. Poznali ste učenie o hesychastickej modlitbe, takej blízkej otcom z hory Athos? Čerpáte duchovné podnety aj z východnej kresťanskej tradície?

Dá sa povedať, že hora Athos mi otvorila svoje brány až v zenite môjho života. Prečo sa to nestalo skôr, neodvážim sa opýtať. Boli to zase knihy – moji nerozluční priatelia – a tí, ktorí ich napísali, či preložili do slovenčiny: *Život starca Paisija Svätohorského*, *Život starca Arsénia Kappadockého*, nostalgické spomienky archimandritu Cherubima – *Zo záhrady Bohorodičky* a ďalšie...

Už som spomenul, kedy som sa začal spontánne modliť. Boli to krátke modlitby, ktoré mi veľmi zreteľne, ale zároveň jemne pripomínali, že som len pútnikom na tejto zemi. Duchovní otcovia z Athosu akoby ešte rozšírili a spevnili moju cestu modlitby. Bol som prekvapený, že umeniu modlitby sa treba naučiť.

Kontemplácia Slova je Vám blízka, popri povolaní lekára sa aktívne venujete literárnej činnosti. Kto alebo čo Vás inšpirovalo, aby ste sa začali písať?

Vždy ma inšpiruje Stano Háber. Stano je mojím elixírom, životabudičom. Vlastne – „písmabudičom“. Prebúdza vo mne chuť písať, a tak mi napadlo, že aj ja dám na papier svoje príbehy, alebo príbehy, ktoré sa obtreli, či dotkli môjho života.

Boh je básnik básnikov. Milé stretnutie s Milanom Rúfusom a jeho dcérou Zuzkou.

Zdroj: súkromný archív M. Jančušku

Otázka teodicey - prítomnosti zla vo svete vo svetle Božej spravodlivosti - fascinovala celý rad filozofov a teológov vrátane Leibniza. Aký je Váš názor na zlo, ktoré nás obklopuje ako duchovný rádioaktívny oblak?

To, čo sa teraz deje na celom svete (nevynímajúc biedu, vojny, ale i blahobyť, pošliapanie morálnych hodnôt, zlaté teľa, drogy atď), dopúšťa Pán Boh, aby sa človek presvedčil, že tadiaľto cesta nevedie. Aby to zažil a nadobudol skalopevné presvedčenie, že jediná cesta je tá, ktorú mu ukázal On. Aby konečne prišiel na to, že bol oklamán zlým duchom, ktorý mu vytrvalo dýcha na každý jeho krok.

Tak, ako to prorocky predpovedal MUDr. Pavol Strauss – človek raz bude ako lev zahnaný do klietky. Odtiaľ bude len jedna cesta. My sa toho už nedožijeme. Našou úlohou je otvárať oči, pokiaľ sa to dá, tým, ktorí chcú vidieť. Ostatné je v rukách Božích.

V pokračovaní rozhovoru s Dr. Jančuškom otvoríme trinástu komnatu zakliateho zámku menom pandémie, či – lepšie povedané – „pandém(on)ia“.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/clovek-bude-ako-lev-v-klietke-viedensky-lekar-martin-jancuska-o-viere-konverzii-eutanazii-aj-o-covide-prva-cast/>